

Klik [hier](#) voor het originele artikel (p. 85)

LEREN VAN EN MET ELKAAR

Vroeger deelde onze leraar weleens gemaakte dictees of sommenschrijftjes willekeurig uit in de klas. Hij gaf dan de goede antwoorden en wij mochten elkaars werk nakijken, rood potlood in de aanslag. Reuze interessant vonden we dat, en de leraar had weer een nakijkklus geklaard. Tegenwoordig krijgt het beoordelen van elkaars werk een rijkere invulling. Peerfeedback is niet zozeer bedoeld om leraren werk uit handen te nemen, maar om het leerproces en de zelfregulatie van leerlingen te stimuleren. Topping onderzocht (1998) of dit inderdaad gebeurt. In zijn artikel brengt hij de effecten in kaart en beschrijft hij waar je aan moet denken als je peerfeedback wilt inzetten.

HET IDEE

Topping zag ruim 20 jaar geleden dat **peerfeedback** in het HBO/WO steeds populairder werd. Het leek hemzelf ook een veelbelovende aanpak, maar hij wilde wel graag garanties hebben. Daarom nam hij 67 studies naar peerfeedback onder de loep. Het eerste wat hem opviel, was de enorme diversiteit in het gebruik: het wordt bij veel vakken ingezet; soms ter vervanging van beoordelingen door de leraar, soms ernaast; nu eens is de beoordeling anoniem, dan weer in duo's of klassikaal; soms bepaalt de leraar wie wie beoordeelt, soms kiezen de lerenden dat zelf. Alles lijkt dus mogelijk. Topping wilde het algemenere plaatje schetsen: wat zijn de kenmerken van peerfeedback die ertoe doen en wat kunnen de opbrengsten zijn? Hoewel het ging om studies onder studenten, zijn Toppings bevindingen ook voor het PO bruikbaar.

DE INZICHTEN

Verdieping van het leren Diverse studies tonen positieve effecten van peerfeedback op de leerprestaties. Soms is het effect zelfs groter dan bij feedback door de leraar. Peerfeedback heeft de potentie om het leren te verdiepen. Learning by assessing, noemt Topping dit (leren door te beoordelen). Bij feedback door de leraar leert vooral de ontvanger, bij peerfeedback leren beiden: de gever en de ontvanger. Clou is dat leerlingen langer met een taak bezig zijn, niet om deze zelf

uit te voeren, maar om te beoordelen hoe een klasgenoot die uitgevoerd heeft. Ze moeten daarbij nadenken over wat een taak behelst. Om bijvoorbeeld een tekst van iemand anders te kunnen beoordelen, moet je de kenmerken van een goed geschreven tekst kennen én herkennen. Het bespreken en toepassen van beoordelingscriteria verdiept het begrip en daarmee het leren. Van eenvoudig correctiewerk (zoals het aankruisen van foute antwoorden op meerkeuzevragen) blijken leerlingen dan ook minder op te steken dan van het feedback geven op complexere taken (zoals open vragen of presentaties). Dit laatste stimuleert de reflectie veel meer. De inzichten die ze opdoen door het werk van klasgenoten te bekijken, helpt hen om hun eigen werk beter te doen.

Overige opbrengsten Naast verdieping van het leren kan peerfeedback nog meer opbrengsten hebben. Leerlingen oefenen hun communicatieve vaardigheden. Ze leren om hun feedback niet alleen helder, maar ook tactvol te verwoorden. Het kan tevens resulteren in meer betrokkenheid, meer eigenaarschap en meer zelfvertrouwen. Peerfeedback kan ook de toetsangst verminderen.

Om rekening mee te houden Elkaar feedback geven is iets wat je leerlingen moet leren en wat je daarom stap voor stap moet opbouwen. Ze moeten bijvoorbeeld leren hoe je op een opbouwende manier commentaar geeft. Leerlingen moeten eraan

wennen om elkaar feedback te geven én die te ontvangen en te accepteren. Heldere doelen en beoordelingscriteria helpen daarbij. Ze bieden leerlingen houvast bij het bekijken van elkaars werk en kunnen sociaal wenselijke antwoorden en het beoordelen van vriendjes voorkomen. Oefen het toepassen van de criteria en laat leerlingen er dan pas zelfstandig mee aan de slag gaan. Verder moet je van tevoren nadenken over hoe je peerfeedback precies organiseert (zie kader hieronder). Dat kan op veel manieren, stelt Topping, en de ene manier is niet per se beter dan de andere. Zolang je maar bewuste en weloverwogen keuzes maakt.

CHECKLIST

Dingen die jij als leraar van tevoren moet bepalen:

- Geven leerlingen elkaar cijfers of feedback?
- Geven leerlingen een beoordeling op eind- of tussenproducten?
- Telt de beoordeling van de leerlingen mee in de uiteindelijke beoordeling – en zo ja, voor hoeveel (bijvoorbeeld 50%) – of vervangt die jouw beoordeling helemaal?
- Bepaal jij van tevoren de beoordelingscriteria of doe je dat samen met de klas?
- Bepaal jij welke leerlingen elkaar beoordelen of laat je hen dat zelf kiezen?
- Kies je voor duo's die elkaar beoordelen of juist willekeurig?
- Is de feedback schriftelijk of mondeling?

Meer lezen!

- [Artikel](#) 'Ga bewust om met peer assessment'
- [SLO](#) Leren schrijven met peer response en instructie in genrekennis
- [Leraar24](#) Evalueren om te leren
- [Vernieuwonderwijs](#) Peerfeedback: hoe effectief is het?

IN DE KLAS

Peerfeedback kan een krachtig middel zijn om het leren van leerlingen te verdiepen en hun vaardigheden bij te brengen waar ze een leven lang iets aan hebben. Het onderzoek van Topping biedt je enkele aandachtspunten om peerfeedback zo goed mogelijk in te zetten. Om te beginnen moet je goed naar je klas kijken. Peerfeedback vraagt namelijk om een klassenklimaat waarin leerlingen zich vrij en veilig voelen om iets over elkaars werk te zeggen. Jij kunt daarin sturen, bijvoorbeeld door duidelijke gedrags- en gespreksregels af te spreken. Ook door zelf de duo's of groepjes die elkaar feedback geven samen te stellen, kun je sturen op veiligheid. Als leerlingen niet gewend zijn aan het geven van peerfeedback, oefen dit dan eerst. Begin met kleine opdrachten die je leerlingen bijvoorbeeld op 1 of 2 punten laat beoordelen. Eerst bepaal jij nog de criteria, later kun je dit in samenspraak met de klas doen. Met dit laatste stimuleer je hen om goed na te denken over wat de kwaliteit van iets uitmaakt. Een veel-gebruikte manier van peerfeedback in het basisonderwijs is om elkaar een top en een tip te geven. Dit is een goede methode om leerlingen te leren op een prettige manier feedback te geven. Het is wel belangrijk om ook hierbij heldere beoordelingscriteria af te spreken: leerlingen kunnen hieruit dan een punt kiezen dat ze heel goed vinden en een punt waar volgens hen nog verbetering mogelijk is. Zo blijft de feedback echt to the point en taakgericht. Leer leerlingen om hun oordeel te onderbouwen en toe te lichten. Dat is niet alleen leerzaam voor de ontvanger, maar ook voor henzelf. Bespreek ook het proces van peerfeedback met de klas: wat gaat goed en wat zou beter kunnen? Probeer peerfeedback vooral formatief in te zetten. Dus vraag leerlingen niet alleen om elkaars eindproducten te bekijken, maar juist ook tussenproducten. Denk aan de eerste opzet voor een werkstuk of tekst. Ook daar hebben beide partijen iets aan.

Uit de praktijk

KWALITEITSBESEF

'Ik vind deze muurkrant goed omdat de foto's goed bij het onderwerp passen', zegt een jongen. 'Je ziet goed wat het onderwerp is, maar er staan wel een paar spelfoutjes in', vult een klasgenoot aan. In groep 6 van de Julianaschool in Arnhem geven leerlingen bij het vak wereldoriëntatie feedback op elkaars werk. Een idee van hun leraar Lusanne Stap, die na het lezen van het boek Feedback in de klas enthousiast werd en dacht: hier móét ik iets mee. 'Om elkaars werk te kunnen beoordelen, heb je kwaliteitscriteria nodig en daarvoor moet je kwaliteitsbesef hebben', zegt Stap. Ze bedacht daarom een vergelijkend-warenonderzoekopdracht, waarbij leerlingen nadenken over de vraag: wat is een goede muurkrant en waar moet die aan voldoen? De leraar presenteerde 3 kranten: een slechte, een ruim voldoende exemplaar en een krant die goed in elkaar stak. 'Ik begon met de slechtste, maar vertelde niet wat ik ervan vond. Bij de tweede muurkrant kwam gelijk reactie: deze is beter dan die andere. De derde muurkrant vonden ze de beste. Waarom? Die criteria schreven we op het digibord: het onderwerp is duidelijk zichtbaar; de onderzoeksvraag is helder; er is een conclusie; en de krant is netjes ingedeeld: teksten zijn niet te lang, goed leesbaar, staan niet kriskras door elkaar en foto's en plaatjes kloppen bij de tekst.' Met de criteria in de hand werkten de leerlingen in twee- of drietallen 6 weken aan hun eigen muurkrant. Tussentijds werd over en weer feedback gevraagd en gegeven op de voortgang. 'Het ging niet slecht voor een eerste keer', concludeert Stap. 'Ik zag dat de stillen heel actief waren. Eén groepje ging zo serieus met de feedback aan de slag dat ze opnieuw begonnen.' Maar er zijn ook verbeterpunten. 'Niet alle leerlingen waren even gemotiveerd, een voldoende vonden ze goed genoeg.' Kwaliteitsbesef kost tijd, realiseert Stap zich. 'Als ze dat doorkrijgen, is peerassessment een verrijking voor het onderwijs. Leerlingen worden bewuster van wat ze doen, hebben meer succeservaringen en stellen (steeds) hogere eisen aan zichzelf: wat kan ik doen om van deze voldoende een goed te maken?'